

КНИГА 1

Дописавши останній роман, я надовго замовк. Цей стан можна назвати творчим блоком, утім, самі письменники здебільшого уникають цього слівця чи не розуміють, що воно таке. Коли письменник мовчить, ніщо його не спиняє і ніхто не стоїть йому на заваді. Він просто геть порожній. Щодо мене, я гадки не маю, чому мовчав. Тепер, коли все позаду, годі й думати про це. Пам'ятаю тільки, що кілька місяців, тоді рік, а далі ще два по тому щось таки утримувало мене від роботи. Опиралися було марно: що ближче я підходив до письмового столу, то щільніше на моїй шії затягувався невидимий зашморг. Спершу не писалося, потім здолало безсоння, а згодом я вже остерігався залишатися наодинці із собою — тому що в голову лізли похмурі думки. У деталі вдаватися не стану; побутує переконання, що письменницькі труднощі зрозуміє лише колега по перу. А про той період мовчання згадую лише тому, що саме він підштовхнув мене до цієї книги — бо якраз тоді, коли я шукав ідею нового роману і був готовий схопитися за будь-що цікаве, я отримав електронного листа від свого давнього приятеля, Джеффа Ларкіна.

Джеффа я знаю з дванадцяти років. Ми познайомилися у вересні 1975 року, коли разом пішли до сьомого класу вельми престижної і — як на мене — жахливої приватної школи для хлопчиків, де майже одразу заприятелювали.

Щиро кажучи, починати цю розповідь згадкою про давніх друзів та загалом про дитинство доволі нелегко. Ні, я не побиваюся за тими роками. Я навіть не певен, що оповідь моя буде достеменно правдива. Власним спогадам немає довіри. Сам собі я нагородив чимало побрехеньок про своє минуле, утім, як робимо всі ми. Та зовсім інша справа, я вважаю, і для письменника це збіса погано — в такий спосіб вплітати себе у свої твори. Як правило, це радше відволікає від сюжету, аніж заглиблює в нього. Місце автора завжди за лаштунками! Та чи маю я вибір? Коли вже заходився розповідати цю історію, то без стислого власножиттєпису тут не обійтися. Отож розпочинаю.

Коли я навчався у шостому класі, для мене стало громом серед ясного неба, коли вчителька зателефонувала батькам і повідомила, що у школі я нуджуся. Нічого й казати, що це було влучання в десятку. Та хіба замислювалися мої батьки коли-небудь над тим, аби влаштувати мене до приватної школи? Там, де встановлено суворі порядки, я нарешті припиню (скажу своїми словами) ширяти в хмарах і вдавати із себе всезнайка. Ні, мої батьки ніколи про це не думали. Вони обоє закінчили державну школу і вважали, що престижні приватні школи — це суто для янкі. Однак мама з татом утямили основний посил сказаного вчителькою: мені потрібно було дати добрячого копняка.

Тож наступної осені я рушив до школи, котра, мабуть, не надто змінилася за двадцять чи навіть п'ятдесят років її існування. Дівчат я там не знайшов. На відміну від форми з краваткою. Іспанську теж не вивчали, натомість мертва латина була обов'язковою. Спортзал

називався «палестра»¹, а їдальня — «трапезна». У коридорах висіли портрети вусатих старих панів. Король Карл І із гачкуватим носом і цапиною борідкою, який позирав на нас, — один лише цей портрет міг би вилікувати мене від мрійництва і всезнайкуватості. Навіть мої батьки зачудувалися і дещо побоювалися цієї місцини. Мати попереджала: «Вони усміхаються тобі, ці протестанти-англосакси, але запевняю тебе, за твоєю спиною вони обзивають нас жидами».

Джефф Ларкін, зі свого боку, такої тривожності у школі не відчував. Він був принцом. Над його старшим братом Алексом — старшокласником і зіркою триатлону — променів ореол пошани й успіху, притаманний усім старшокласникам-спортсменам. Батько Джеффа теж був добре знаний. Адвокат у кримінальних справах, він часто з'являвся в газетах або на телебаченні, де стовбичив пліч-о-пліч з тим чи іншим злодюгою, розпинаючись про некомпетентність поліції і про законослухняність свого несправедливо звинуваченого клієнта. Роботу пана Ларкіна огортав своєрідний темний шарм, принаймні до того жахливого моменту, коли його причетність до криміналу перестала бути предметом захоплення. Та сталося це пізніше.

Хай якою непривітною видавалася школа, у мене принаймні з'явився новий друг. Ми з Джеффом одразу знайшли спільну мову. Стали нерозлучними. Наша дружба була такою невимушеною та безхитрісною, що ми, здавалося, більше відкривали, аніж створювали її; так могли

¹ Палестра — призначена для фізичних вправ частина гімнасію чи лазні в елліністичні та римські часи. — *Тут і далі прим. пер.*

товаришувати лише діти. Ні з ким із дорослих я не дружив так, як тоді із Джеффом. І я певен, що такої дружби я ніколи вже й не знайду. Щойно ми зодягаємо себе у броню дорослості, то втрачаємо здатність формувати такі наївні, безпосередні взаємини.

Отже, сорок років по тому, у 2015-му році, я отримав листа від Джеффа — і на той момент ми вже хтозна-скільки не спілкувалися. Він зв'язався зі мною, надіславши листа із привітанням на моєму сайті, як це міг би зробити пересічний користувач.

«Привіт, — ішлося в листі. — Мені дуже сподобалася твоя книга. Пан К_____ пишався б тобою. (Пан К_____ був моїм улюбленим вчителем англійської мови.) Сходимо на кухлик пива?» «Та хоч на три, — відповів я. — Або на сорок три. Лишень скажи куди».

* * *

Для рандеву він запропонував «У Дойла» — старовинний паб у районі Ямайка-Плейн, котрого тепер уже й нема. Це була данина ностальгії. Колись двадцятирічні юнаки, ми з Джеффом зависали там чи не щовечора і перешили разом не одну чарку. Паб за ці роки змінився. Він став просторішим, світлішим і більше скидався на сімейний ресторанчик, ніж на той обшарпаний, укритий патиною паб, закарбований у моїй пам'яті. Однак довга барна стійка залишилася незмінною, як і вигадливе дзеркало у вікторіанському стилі за спиною бармена.

Коли я прийшов, Джефф чекав біля бару. Його волосся посивіло і обличчя було повнішим і з глибшими зморшками, ніж я очікував, та коли він побачив мене і підвівся, всміхаючись, то знову став тим моїм давнім другом.

— Це ж той самий славетний письменник, Філіп Соломон, — піддражнив мене він. — Яка честь!

І ми обійнялися у незграбний, сумнівний спосіб, як і прийнято в чоловіків.

Наступні кілька годин ми пили й жартували, як це було колись. Ми продовжили нашу розмову після двадцяти з гаком років, наче бачилися зовсім нещодавно. Я — людина сором'язлива і був геть мовчазним у той важкий період, але цієї ночі торохтів як навіжений і реготав так щиро, як не реготав уже дуже давно.

Було вже пізно, близько опівночі, коли Джефф нарешті згадав про справу своєї матері та сорок років страждань, що послідували за нею. На той час ми перемістилися з барної стійки до окремого столика. Голос Джеффа звучав тихо й відверто.

— Чув, що з моїм батьком?

— Ні.

— У нього Альцгеймер.

— Отакої. Співчуваю.

— Ну, може, йому так зручніше...

— Навряд чи всі люди з тобою погодяться.

— Він став забудькуватим. Або просто придурюється.

— Гадаєш, придурюється?

— Хтозна. Я з ним не бачився. Дізнаюся про нього від Міранди.

Міранда — молодша на півтора року сестра Джеффа.

— Міранда з ним спілкується?

— Вона доглядає його.

— *Справді?* — скорчив гримасу я.

— Вона хоче, щоб я з ним побачився. Поки ще не запізно.